

Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv

JEZUS CHRYSZTUS W ROSJI WCZORAJ I DZIŚ¹

Książka ma dwie części: *Materiały z Forum* w Petersburgu oraz *Nowi męczennicy Kościoła katolickiego w Rosji*.

W części pierwszej znajduje się ponad dwadzieścia tekstów o katolikach zamęczonych w Rosji przez czerwony ateizm. Piszą m.in.: Tadeusz Kondrusiewicz, arcybiskup Moskwy – o Kościele w Rosji w XX wieku, prof. Roman Dzwonkowski – o jawnej i ukrytej hierarchii i administracji Kościoła katolickiego w ZSRR w latach 1917–1991, Hyacinthe Destivelle OP, proboszcz parafii św. Katarzyny w Petersburgu – o spotkaniu eklezjologii rzymskokatolickiej i prawosławnej w XIX i XX wieku, siostry urszulanki Joanna Truty i Oksana Brycik o urszulankach w Rosji, ks. Bronisław Czapliski (3 referaty): (1) o martyrologium Kościoła katolickiego w ZSRR (refleksja historyczno-teologiczna), (2) o poglądach Konstantyna Budkiewicza († 1923) i Leonida Fiodorowa († 1935) na katolicką misję w Rosji Radzieckiej, (3) o zgromadzeniach zakonnych w Petersburgu w latach 1890–1930), prof. Eugeniusz Niebelski – o Tunce na Syberii (miejsce zsyłek Polaków, w tym 165 kapłanów, po powstaniu styczniowym w 1863 roku), ks. Krzysztof Pożarski (2 referaty): (1) o bp. Antonim Maleckim oraz (2) o parafiach katolickich w północno-zachodniej Rosji, Ryszard Skrzyniarz (2 referaty): (1) o abp. Zygmuncie Szczęsnym Felińskim i (2) o Józefie Kalinowskim, Jan Kosmowski MIC – o ks. Krzysztofie Szvernickim, duszpasterzu zesłańców syberyjskich, Andrzej Szabaciuk – o bp. nominacie Janie Kalińskim, Saulius Bitautas OFM – o misjach franciszkańskich na zesłaniu (Syberia 1986–1992), Józef Węclawik SVD o odrodzeniu religijnym na Syberii Wschodniej, prof. Krzysztof Leśniewski o Chrystusie w żywotach świętych prawosławnych, ks. Antoni Nadbrzeżny na temat orędzia Jana Pawła II do braci Słowian, ks. Georgij Mitrofanow, duchowny prawosławny, o kanonizacji prawosławnych męczenników w Rosji oraz moje obszernie wprowadzenie i podsumowanie tej części.

W części drugiej otrzymaliśmy prezentację piętnastu nowych męczenników Kościoła katolickiego w Rosji. Są to słudzy Boży: Fabian Abrantowicz MIC († 1946), matka Katarzyna Abrikosowa OPL († 1936), o. Epifaniusz Akułow († 1937), ks. Konstanty Budkiewicz († 1923), ks. Franciszek Budrys († 1937),

¹ Artykuł jest omówieniem i historią powstania tej publikacji autorstwa jej redaktora – o. Stanisława Celestyna Napiórkowskiego OFMConv (Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 582).

ks. Paweł Chomicz († 1942), Andrzej Cikoto MIC († 1952), o. Potapij Emelianow († 1936), siostra Róża Serca Maryi (Jętkiewicz) OPL († 1944), Kamila Nikołajewna Kruszelnicka († 1937), bp Antoni Malecki († 1935), Janis Mendriks MIC († 1953), abp Edward Profittlich SJ († 1942), Stanisław Szulmiński SAC († 1941) oraz ks. Jan Trojgo († 1932). Oprócz informacji biograficznych każdy z kandydatów na ołtarze przedstawiony jest na zdjęciu.

Za tym dziełem stoją franciszkanie konwentualni – OFMConv: główny organizator Stanisław C. Napiórkowski, wówczas profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, oraz franciszkański klasztor w Sankt Petersburgu, który otworzył swoje rozległe przestrzenie dla tego wydarzenia i wspierał je organizacyjnie. Na przełomie tysiącleci Napiórkowski utworzył (nieformalne) Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej, by promować teologię bliższą problemom tego regionu Europy. Pierwsze i drugie Forum (KUL 30 XI–1 XII 2001, KUL 6–8 V 2003) poświęciliśmy sytuacji teologii w tej części Europy (publikacja: *Więksi i mniejsi prorocy Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku. Materiały I i II Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej*, redakcja Karol Klauza, Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv, Kazimierz Pek MIC, Wydawnictwo KUL, Lublin 2003, ss. 804). Trzecie i czwarte Forum koncentrowało się głównie na antropologii. Publikacja materiałów: *Prorocy Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku. Materiały III i IV Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej; III Forum: „Objawić człowiekowi” (Odessa–Jałta, 27–30 września 2005 r.); CIHEC: „Znaczenie i rola teologii w integracji europejskiej” (Lublin, 6–8 września 2007 r.); IV Forum: „Być człowiekiem – być prorokiem” (Łuck, 9–12 października 2008 r.)*, redakcja: Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, ss. 1070.

Piąte Forum, zorganizowane w Sankt Petersburgu w dniach 23–28 X 2010 roku, skoncentrowało się na męczeństwie katolików (bracia prawosławni wyprzedzili nas w trosce o dokumentację męczeństwa swoich sióstr i braci).

Dlaczego u franciszkanów? Prosta sprawa: Nie ma jeszcze w Petersburgu katolickiego uniwersytetu, nie ma tam jeszcze tradycji współpracy na polu teologii w wymiarach akademickich... Brakuje „wejść” na petersburskie uniwersytety. To dopiero pień przyszłości. Tymczasem franciszkanie mają odpowiednią przestrzeń, franciszkanie w Petersburgu znają Polskę i Polaków (przechodzili u nas formację, niektórzy studiowali), franciszkanie poszukują form zaistnienia tam również w przestrzeni kultury... Przy tym franciszkanie zakotwiczyli się prawie w sercu Petersburga... A więc – u franciszkanów.

Rosyjska wersja *Jezusa Chrystusa w Rosji wczoraj i dziś* jest w przygotowaniu. Ukaże się w Izdatielstwie Francioskancew w Moskwie. Tutaj prezentujemy i promujemy wersję polską w wydaniu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Książkę zalecają autorzy najwyższej klasy w tej tematyce, a także temat Jezusa Chrystusa męczzonego w swoich katolickich świadkach na nieludzkiej ziemi ZSRR.

Niski nakład książki już został wyczerpany, ale zamówienia zostaną zrealizowane dzięki cyfrowej technice druku.

Z KRONIKI REDAKTORA

Uwaga: Prezentowana książka *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś* jest swoistym wydarzeniem. Nigdy teologowie polscy nie organizowali forów (sympozjów) w Petersburgu. Główny temat petersburskiego Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej – męczeństwo za wiarę, głównie katolików, w piekielnym czasie czerwonego raju – zasługuje na szczególną uwagę. Przytoczone poniżej notatki z prywatnej kroniki redaktora naświetlają drogę, która doprowadziła do narodzin tej niezwyklej książki. Można je postrzegać jako nietradycyjne dopowiedzenie tradycyjnego omówienia książki. To swoista recenzja genetyczno-kontekstualna.

* * *

7 VI 2010 – po południu wyjazd do Warszawy i zakup biletu do Wilna (108 zł). Nocleg u franciszkanów.

8 VI 2010 – raniutko gwardian wiezie nas na Centralny. Tuż po 7.25 start do Wilna. W Wilnie – o 18. Taksówkarz ma trudności ze znalezieniem franciszkanów przy Pirciupio 3.

Dobrym przewodnikiem jest o. Marek Dettlaff. Wyjaśnianie sprawy noclegu zespołu z Polski na V Forum w Petersburgu. Ania Mroczek, która uczestniczy w naszych forach, mówiąc o swoim Zgromadzeniu od Aniołów, poleciła hotelik swojego zgromadzenia w Nowej Wilejce. Ustaliliśmy na miejscu, że przełożoną jest s. Małgorzata Bulowska i że z radością nas przyjmie: 25 LT (litów) nocleg, 50 LT nocleg plus wyżywienie (1 LT = 1,05 zł – sprzedaż, 1,29 – kupno). Adres: Pałydovo 17, LT 11107 Vilnius. Warunki nie spartańskie, raczej harcerskie, czyli w sam raz dla nas.

Bilet na pociąg sypialny (tylko taki do dyspozycji): 212 LT.

Odnajdujemy Tomasa Miliauskasa, marianina, mojego wybitnego magistra pracującego w Wilnie. Opowiada o ich pracy, a ja mobilizuję go do publikacji jego pracy magisterskiej: *Beatyfikacja Jana Pawła II to piękny kairos Twojej (naszej) pracy o orędziu JP II do Kościoła na Litwie!* Tomasz planuje to zrobić, tylko czasu brak...

9 VI 2010 – z Wilna pociągiem (18.18) do Petersburga (9.00). Nikt nie czekał. Wilno miało przedzwonić do Petersburga z prośbą o odebranie. Zmiana waluty i taksówką do braci. Nie wiedzieli, kiedy przyjadę.

10 VI 2010 – Kola, czyli Mikołaj Dubinin, przełożony kustodii rosyjskiej, moja główna petersburska pomoc, otrzymał informację od nuncjusza, że jest „przeszkodzony” i nie może nas przyjąć. A więc oba tomy *Proroków* przekaze mu Kola później. Napisałem list przewodni, który Kola przetłumaczy na rosyjski:

Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv
Emerytowany profesor KUL JP II w Lublinie
mariolog@data.pl

Ekscelencjo, Księżę Arcybiskupie Nuncjuszu!

Pod patronatem Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II organizuję od mniej więcej 10 lat współpracę teologów naszego regionu Europy pod nazwą Forum Teologów Europy Środkowo-Wschodniej (w skrócie: FTEŚW). Chodzi o budowanie teologii bardziej uwzględniającej nasze własne doświadczenia wiary. Dlatego na pierwsze miejsce wysuwam temat historycznej pamięci o naszych świadkach wiary. Jan Paweł II kilkakrotnie apelował do nas, teologów krajów, które przeżyły noc czerwonego wojującego ateizmu, by ocalać historyczną pamięć naszych męczenników („proroków”). Ponieważ ataki na religię i wierzącego człowieka wiążą się z błędem antropologicznym, z niszczeniem poprawnej wizji człowieka, uwzględniam drugi blok tematyczny: elementy chrześcijańskiej antropologii. Na Petersburg proponuję tytuł: „Jezus Chrystus w Rosji. Wczoraj i dziś”, chodzi jednak o kolejny krok na obranej drodze: ocalać historyczną pamięć... i dźwigać z ruin chrześcijańską ikonę człowieka. Jedyne akcent – tym razem – przesuwamy na Rosję, zwłaszcza na Syberię i Petersburg.

Z radością przekazuję dwie księgi z materiałami dotychczasowej działalności FTEŚW. Przystępując do organizowania kolejnego Forum, tym razem w Petersburgu, nie wyobrażam sobie, by mogło się ono odbyć bez błogosławieństwa i wspierającej obecności Nuncjusza tego kraju. Załączam wstępny projekt petersburskiego FTEŚW, który lepiej zorientuje w tej kościelnej i naukowej inicjatywie.

Aprioryczne GRATIAS!

/ – / br. Celestyn Napiórkowski OFMConv
Petersburg, 11 czerwca 2010 roku

11 VI 2010 – Petersburg. Spotkanie z A.A. Klestowem, wiceprzewodniczącym rosyjsko-włoskiej Fundacji na rzecz Rozwoju Nauki, Kultury i Sztuki „Dialog Kultur” na temat współpracy V FTEŚW ze Stowarzyszeniem Malarzy, które przygotowuje w Petersburgu wystawę pt. *Męczennicy XX wieku*. Bardzo pragnę współorganizować z nami jesienne spotkanie.

Klestow dał mi kilka stroniczek informacji o ich projekcie oraz dysk z ich wystawy. Ze swojej strony zadeklarowałem analogiczną chęć współpracy i przekazałem swój projekt programu V Forum.

Mogą załatwić miejsce sesji. W imieniu swojego zwierzchnika Klestow zadał pytanie o dziegi. Dla nich to pytanie wyjątkowo ważne, gdyż uczelnie nie mają prawnych możliwości finansowania inicjatyw religijnych. Nie załamała go moja odpowiedź, że zasadniczo nie mam dziegów i że moi referenci niemal w całości sami się finansują. Moja uczelnia może jednak dofinansować publikację materia-

łów z naszej konferencji. Rozmowa toczyła się w bardzo braterskiej atmosferze. Prosił mnie o spotkanie z prezesem. (Do spotkania z prezesem jednak nie doszło. Prawdopodobnie nastąpiło jakieś nieporozumienie. Przypomnieli o spotkaniu, gdy byłem już w Moskwie). Kontakt: koordynator projektu: wice-prezident NF „Dialog Kultur”, k.f.n. A.A. Klestow.

Poinformowałem o naszym FTESW, zapoznałem z obu tomami *Proroków* i przekazałem swój wstępny projekt programu petersburskiego spotkania:

JEZUS CHRYSSTUS W ROSJI W CZERWCU I DZIŚ
FORUM TEOLOGÓW EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ (FTEŚW)
Petersburg, 6–12 X 2010

1. IDEA

Ocalać historyczną pamięć o świadkach wiary
Odbudowywać chrześcijańską antropologię

2. PRZEBYTA DROGA

I FTEŚW – Lublin 2001

II FTEŚW – Lublin 2003

Materiały: *Więksi i mniejsi prorocy Europy Środkowo-Wschodniej*,
Wyd. KUL, Lublin 2003

III FTEŚW – Odessa–Jałta (Ukraina) 2005

IV FTEŚW – Łuck (Ukraina) 2009

Materiały: *Prorocy Europy Środkowo-Wschodniej*,
Wyd. KUL, Lublin 2009.

3. V FTEŚW, PETERSBURG, 6–12 XI 2010

3.1. Temat: JEZUS CHRYSSTUS W ROSJI W CZERWCU I DZIŚ

3.2. Sformułowanie tematu świeże, ale idea jak w Forum I–IV

Ocalać pamięć o świadkach wiary (= wczoraj), przypominać chrześcijańską antropologię, a nadto mówić o „dzisiaj sprawy” Jezusa w Rosji, zwłaszcza na Syberii oraz w Petersburgu.

4. V FTEŚW W PETERSBURGU. KONSTRUJEMY PROGRAM

PROŚBA DO ABP. PAOLO PEZZI, Moskwa:

O błogosławieństwo

O uwagi krytyczne

O obszerniejszą wypowiedź. Może na temat: *Jezus Chrystus w Rosji. Z doświadczeń katolickiego biskupa*

O. Georgij MITROFANOW (Petersburg) – propozycja abp. Pezzi

Irina OSIPOWA (Petersburg – od ruskich katolików) – propozycja abp. Pezzi

Anatolia GATAWKOWA (?) (odkryła cmentarz pomordowanych Butowo w Moskwie, zorientowana w temacie Sołowki, również o męczennikach katolickich) – propozycja abp. Pezzi

Tatiana TITOWA (Nowosybirsk) – propozycja abp. Pezzi

Państwo a religie i Kościoły w Rosji [Kto?]

Jezus w Petersburgu. Mówią werbiści, salezianie i franciszkanie, prawosławni, luteranie, baptyści...

Kogo z prawosławnych zaprosić i z jakimi referatami (oczywiście w ramach głównego tematu Forum)?

O. Maciej RUSIECKI, *Jezus w Petersburgu. Mówi proboszcz katolickiej parafii pod wezwaniem św. Katarzyny w Petersburgu*

Ks. Krzysztof POŻARSKI, *Jezus w Petersburgu. Mówi proboszcz katolickiej parafii św. Stanisława w Petersburgu*

O Jezusa w Petersburgu. W stulecie pracy św. Urszuli Ledóchowskiej (1907/08–1914) [Informacja św. Małgorzaty Grzybek, urszulanki]

Kirył VOYCEL (Władywostok–Lublin), *O wkładzie Andreja Tarkowskiego w kulturę chrześcijańską*

Ks. dr hab. Bronisław CZAPLICKI (Petersburg–Katowice), *Martyrologium Kościoła katolickiego w Rosji*

Ks. dr hab. Bronisław CZAPLICKI (Petersburg–Katowice), *Katolicka CARITAS w Rosji*

Ks. prof. dr hab. Roman DZWONKOWSKI SAC (Lublin), *Hierarchia Kościoła katolickiego w ZSRS 1917–1937*

Dr Witalij ZADVORNY (Moskwa), *Russicana w rosyjskiej Encyklopedii katolickiej* albo: *Jezus Chrystus w rosyjskiej Encyklopedii katolickiej*

Prof. dr hab. Włodzimierz OSADCZY (Lublin), *Na bezdrożach ekumenii. Relacje z Kościołem katolickim w nauczaniu rosyjskiej Cerkwi prawosławnej*

Urszula CZERNIAK (Częstochowa), *Cerkiew prawosławna a papieżstwo*

Ks. Jan KOSMOWSKI MIC, *Ksiądz Krzysztof Szvernicki – duszpasterz zesłańców syberyjskich*

Dariusz BIAŁEK CMF (Krasnojarsk), *Jezus Chrystus na Syberii. Mówi proboszcz z Krasnojarska*

Paweł BITAUTAS OFM, *Jezus Chrystus na Syberii. Opowiada Paweł Bitautas (1986–1992)* (prelegent jest Litwinem, doktorantem na KUL; pracował na Syberii w latach 1986–1992)

Anna Pawłowna DOBRONOWSKAJA (Krasnojarsk), *Jezus w Rosji. Chrześcijananie na Syberii w czasie represji*

Anna Pawłowna DOBRONOWSKAJA (Krasnojarsk), *Jezus na Syberii. Mówią „babuszki”* [wywiady]

Daria CHEGUROWA (Krasnojarsk–Opole), *Jezus na Syberii*

Ks. Siergiej TIMOSZOW (wikariusz generalny archidiecezji Matki Bożej w Moskwie), *Jezus Chrystus w Rosji wczoraj i dziś – ks. Bernardo Antonini, świadek Chrystusa*

Dr Marek DETTLAFF OFMConv (Wilno), *Jezus Chrystus w Rosji. Świadectwo o. Kamila Władysława Wełymańskiego OFMConv*

Dr Monika WALUŚ (Józefów k. Warszawy), *Ludzkie na nieludzkiej ziemi* (we współpracy z Wydawnictwem Norbertinum)

Prof. dr hab. Maciej MRÓZ (Wrocław), *Współczesna kondycja rosyjskiego grekokatolicyzmu*

Jacek BŁASZCZYK Conv, *Św. Franciszek Seraficki i św. Serafin z Sarowa*

Prof. dr hab. Krzysztof LEŚNIEWSKI (Lublin), *Jezus w Rosji. Mówią żywoty świętych prawosławnych*

Słowiański papież do braci Słowian (najważniejsze myśli) [Kto?]. Czy zdaniem arcybiskupa nuncjusza i arcybiskupa Pezzi może być taki temat?

Dr hab. Ryszard SKRZYNIARZ (Lublin), *Bł. Rafał Kalinowski na tle zesań duchowieństwa polskiego na Syberię*

Dr hab. Ryszard SKRZYNIARZ (Lublin), *Jezus Chrystus w Rosji. Bł. Zygmunt Szczęsny Feliński i Zgromadzenie Rodziny Marii*

Ks. dr hab. Kazimierz PEK MIC, „Dwa płuca Europy”. *Wiacesława Iwanowa i Jana Pawła II model kultury Europy* (komunikat – 15 min)

Prof. dr hab. Stanisław C. NAPIÓRKOWSKI OFMConv (Lublin), *Jezus w Rosji. „Prawda was wyzwoli”*

5. PODMIOT ODPOWIEDZIALNY

Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv, emerytowany profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w porozumieniu z Wydziałem Teologii tegoż Uniwersytetu

6. ORGANIZATOR

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, reprezentowany przez:

Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv, profesor KUL JP II

Współpraca:

Centrum Kultury Chrześcijańskiej i Duchowości Franciszka, Petersburg, Instytut Cywilizacji Europejskiej. Prezes: dr Witalij Zadworny

Katolickie Wyższe Seminarium Duchowne „Maryja – Królowa Apostołów”. Teologiczny Instytut św. Jana Złotoustego w Petersburgu

Rosyjsko-Włoska Fundacja dla Rozwoju Nauki, Kultury i Sztuki *Dialog Kultur*, Petersburg

12 VI 2010 – Petersburg. Sprawy wydawnicze. Przy kawie po śniadaniu – z Kołą Dubininem, przełożonym braci w Rosji i dyrektorem wydawnictwa franciszkańskiego w Moskwie.

Przejmuję moją *Mariologię syberyjską* do publikacji. Prześlę mu fragmenty już przetłumaczone. Spojrzał na rozdz. *Teologia a Objawienie*. Natychmiast zauważył błędy w przekładzie (tłumaczyła go G.O., Białorusinka). Język rosyjski teologii katolickiej przechodzi gwałtowny proces rodzenia się i przemian. Franciszkanie w Moskwie wydali kilka lat temu katolicki leksykon terminologii teologiczno-liturgicznej. Dziś ok. 70 proc. tekstu trzeba zmienić.

Zauważyłem, że przy przekładzie moich książek trzeba poważnie i odważnie uwzględnić zasadę inkulturacji... Kola zgodził się ze mną i podał przykład odmiennej rosyjskiej wrażliwości. Prawosławni nie mówią o Matce Bożej po

prostu „Maryja”. Mówią „Preswiataja Matier Božia” lub posługują się innymi analogicznymi tytułami. Trzeba to wziąć pod uwagę.

Kola bierze do wydawnictwa także moją książkę *Jak uprawiać teologię*. Już dawno zamierzał ją udostępnić kulturze rosyjskiej. Absolwentka teologii katolickiej w Warszawie utworzyła w Petersburgu studium teologiczne, gdzie uczył także Kola. Na użytek swoich słuchaczy owa pani tłumaczy *Jak uprawiać teologię*, z której wyklada. Kola z myślą o publikacji sfinansował już połowę przekładu, ale do tej pory tłumaczenie nie zostało wykonane. Trzeba z niej zrezygnować.

Moja pomoc finansowa mile widziana. Ponieważ bp Jerzy Mazur, dawniejszy ordynariusz w Irkucku, przyrzekł dofinansowanie pierwszej pozycji, czyli mariologii (przygotowałem ją na prośbę kurii w Irkucku), trzeba stanowczo sprawę popchnąć do przodu. Skoro życie dopływa do brzegu (lepszego życia), publikacja o uprawianiu teologii także potrzebuje przyśpieszenia. Na szczęście jestem szczęśliwym posiadaczem łaski bycia emerytem i mam więcej czasu...

Z Kolą w seminarium duchownym u abp. Pezzi, bez którego nasze Forum byłoby raczej niemożliwe. Krótko poinformowałem... prosząc o błogosławieństwo i uwagi, zwłaszcza krytyczne. Arcybiskup niczego nie zakwestionował, wyraził uznanie, zgodził się wygłosić słowo według mojego projektu, a także zgodził się na odbycie części obrad w seminarium. Nie był w stanie powiedzieć, czy w tych dniach nie będzie „przeszkodzony”. Poprosiłem o błogosławieństwo. Pobłogosławił obu klęczących synów św. Franciszka.

Po obiedzie pojechaliśmy z Kolą samochodem na spotkanie z proboszczem prawosławnej parafii, który wydał książkę o męczennikach prawosławnych. Starsza pani informuje, że obaj duchowni (ojciec, autor wspomnianej książki, oraz drugi – jego syn) wyjechali. A więc – do parafii św. Katarzyny, gdzie pracują dominikanie (owzop@yandex.ru). Nie ma żadnego dominikanina. Jeden miał celebrować u nas następnego dnia wieczorem (uroczystość św. Antoniego), więc się spotkamy.

Nie celebrował. Słowo Boże głosił Francuz.

Planowanie powrotu. Na sobotni samolot Moskwa–Warszawa nie ma już miejsc (wybory prezydenta w Polsce!). Pozostaje powrót pociągiem do Lwowa (z Moskwy 18 VI godz. 12.35, we Lwowie o 10.13). Krótkie spotkanie z braćmi, m.in. Jackiem Ciupińskim z Rzymu, Msza św. i autobusem (15.00) do Lublina.

13 VI 2010 – niedziela. Wcześniej budzą mnie myśli pełne niepokoju: wiele spraw organizacyjnych w związku z Forum czeka na dopracowanie... Nie sposób wszystko przewidzieć i opanować... Czy nie skończy się katastrofą i kompromitacją?...

Z o. Stanisławem, nowym gwardianem w Petersburgu, uczestniczymy w odpuszczeniu u braci OFM w parafii Serca Jezusowego. Stanisława poproszono o przewodniczenie Mszy św., a mnie o kazanie odpustowe. Olbrzymi kościół, po kapitalnym remoncie (było tam archiwum); odprawia się w kaplicy – na ok. 70 osób. Po liturgii mały koncert ośmioosobowego chóru mieszanego, a po nim dla wszystkich posiłek z grilla – na podwórku i na korytarzu (gwardian br. Stefano Invernizzi).

Wieczorem odpust w naszym kościółku pod wezwaniem św. Antoniego. Procesja z darami. Kościółek może pomieścić trochę ponad 200 osób. Był przepelniony – ok. 250 osób, w tym ok. 200 do komunii pod dwoma postaciami. Poświęcenie lilii, poświęcenie chleba (bułeczek, które wierni rezebrali, a małe szkraby, czyli rebionki i malczyki, stojące najbliżej ołtarza, natychmiast zaczęły jeść w wielkim rozradowaniu). Na koniec procesja z przejściem ulicą. W koncelebrze kilku kapłanów z sąsiedztwa. Pięknie śpiewa chórek mieszany.

Wiele śpiewów przejętych z Polski, chociaż język rosyjski. Do obecnej liturgii Kościoła rzymskokatolickiego na Białorusi, Ukrainie i Rosji wiele wnieśli franciszkanie. Warto podjąć ten temat na pracę przynajmniej magisterską.

14 VI 2010 – w seminarium duchownym – Katolickieskaja Wyższa Duchowna Seminarija „Marija – Carica Apostołów”. Bogosłowskij Institut Cb. Ioanna Zlatousta.

Jakub Błaszczyszyn SVD, prefekt od spraw naukowych (mój były doktorant, aktualnie inspektor werbistów w Rosji). W tym czasie będzie poza Rosją w sprawach zgromadzenia. Przygotuje tekst o werbistach oraz ich doświadczeniach z Chrystusem w Rosji. Pół dnia Forum w seminarium – możliwe.

Wszedł rektor seminarium, Włoch, Pietro Scalini. Zapoznaliśmy go ze sprawą. Wrażenie zrobiły oba potężne tomy o prorokach. Wyraził zgodę na pół dnia w seminarium (7 lub 8 X).

Przyrzekli załatwiać sprawę referatu wicerektora Prawosławnej Akademii Duchownej w Petersburgu i sesji w tej Akademii. A więc będą mówić prawosławni o prawosławnych u prawosławnych.

Na 14.00 byliśmy zaproszeni z Kolą na obiad do werbistów. Sami przygotowują posiłki. Spory obiekt. Kaplica wewnętrzna (namiary: Kazimierz Grabowski SVD).

Wieczorem zebranie braci najbliższych sprawie Forum: gwardiana Stanisława Wójtowicza, Andrzeja Buki, neoprezbitera, odpowiedzialnego za Centrum Kultury Chrześcijańskiej i Duchowości św. Franciszka (w naszym klasztorze w Petersburgu), Kola, czyli Mikołaj Dubinin, kustosz Kustodii rosyjskiej, i ja. Poinformowałem o tym, co udało się ustalić i o potrzebach...

Ustalenia:

1) Franciszkanie chętnie przyjmują uczestników Forum na pobyt z wyżywieniem (do 30 osób).

2) Odpłatność od osoby 100 euro za całość, 20 euro za dobę.

3) Do dyspozycji oddają sale, w tym największą – dla ok. 40 osób, z możliwością skorzystania z pomocy medialnych.

4) Bracia zalecają podróż z Polski busikiem przez Wilno, Kowno, Łotwę na Tartu (Estonia) i Narwę (= przejście graniczne z Rosją – od Petersburga ok. 130 km). Jest inna trasa krótsza, ale drogi na odcinku rosyjskim gorsze.

5) Według braci warto zaprosić na Forum p. Kozłowa Struciskiego. Nie ma doktoratu, ale jest świetny w tematyce rosyjskiej martyrologii; współpracuje z naszym współbratem Markiem Dettlaffem, historykiem z Wilna, i zna język

polski. Andrzej Buko natychmiast przedzwonił i przekazał mi słuchawkę. Okazało się, że już w tej sprawie dzwonił do Kozłowa Klestow (ten od „wystawki” *Męczennicy XX wieku*), który przedstawił się jako współorganizator Forum i zaproponował referat, na co Kozłow wyraził zgodę. Klestow zapewnił, że ma dzięki na honorarium. Dołączyłem zaproszenie ze swojej strony. Umówiliśmy się, że prześlę mu mejlem projekt programu, co natychmiast uczyniłem.

6) W sprawach Forum mam kontaktować się z Kołą.

7) Sprawa zaproszeń. Zobowiązałem się przesłać Andrzejowi Buko kopię ksero naszych paszportów. On na ich podstawie przyśle nam zaproszenia. Będziemy się starać o wizy turystyczne. Zaproszenie kosztuje ok. 500 rubli (ok. 50 zł), co zwrócimy w Petersburgu.

8) Bracia zadbają o „petersburgoznawcze” elementy programu. W pierwsze czwartki miesiąca zwiedzanie Ermitażu bezpłatne. Sprawdzimy (pierwszy czwartek października 2010 przypada na 7. dzień tego miesiąca). Na nasz przyjazd bracia odkurzą Aurorę i posprzątają Pałac Zimowy.

15 VI 2010 (wtorek) – pociągiem z Petersburga do Moskwy, z Kołą. W Moskwie u franciszkanów odpust św. Antoniego ok. 19.00. Mam wygłosić piękne kazanie. Tak rzekł Kola. Mam mniej więcej pięć godzin w pociągu na przygotowanie. Jakie czytania? Kola gdzieś dzwoni, by poinformować kaznodzieję, że nakaz misyjny. Gdy docieramy do franciszkanów – już pełno ludzi. Małeńka kapliczka pomieści ok. 40 osób. Tłoczy się z 60–80 osób. Do koncelebry przyszło trzech salezjanów pracujących w katedrze z tamtejszym proboszczem Józefem. W kaplicy większość młodych. Przepięknie śpiewa chór z katedry. Moje kazanie tłumaczy Kola, ale wielu ludzi reaguje jeszcze przed przekładem, a więc rozumie po polsku. Kola przewodniczy liturgii. Święci lilie, błogosławi dzieci (skąd tutaj wzięło się ich aż tyle?), jest także poświęcenie chleba (bułeczki) i rozdawanie, z dzieleniem się. Potem przejście do Centrum Kultury (dwie dość duże sale, wystawa publikacji naszego wydawnictwa z licznymi bardzo dobrymi pozycjami innych wydawnictw katolickich i prawosławnych z możliwością zakupu) i poczęstunek dla wszystkich: kanapki, ciasto, owoce, napoje, przy tym zapoznanie się, rozmowy, rozmowy, rozmowy... m.in. z siostrą zakonną, która pracuje w nuncjaturze, oraz młodym Rosjaninem polskiego pochodzenia pracującym na uniwersytecie. Jutro będzie telefon z nuncjatury. Wspomniana siostra nagłośniła spotkanie u franciszkanów i organizowanie Forum.

16 VI 2010 (środa) – wyprawa z Kołą do Fundacji Aleksandra Mienia.

Przed wejściem wita nas starszy, nobliwy pan o długich siwiuteńkich włosach. Z korytarza na lewo cerkiew, a w cerkwi – niezwykłość – wiele stołów z talerzami. Dwa razy w tygodniu ok. tysiąc ubogich otrzymuje tu posiłki. To wyjątkowa pod tym względem cerkiew.

W biurze-bibliotece przyjmuje niski starszy pan, wicedyrektor Fundacji, brat Aleksandra Mienia, Paweł Mień, który mówi: „Za życia brata niczego z jego pism nie opublikowano, ale w Brukseli ukazało się 9 jego książek. W sumie do dzisiaj

opublikowano ich 50 w czternastu językach i ośmiu milionach nakładu. Rosyjska Prawosławna Cerkiew przechodzi okres dziecięstwa, czyli okres przejściowy; mało uświęca. Patriarcha Aleksy II postawił na budowę i odbudowę budynków cerkiewnych. Z kształceniem jest bardzo źle. Zdaniem jednego z metropolitów przeciętny obywatel w Moskwie stoi na wyższym poziomie niż przeciętny prawosławny świeszczennik. „Wsio polityka. Postsowiecki człowiek musi mieć kogoś, kogo trzeba nienawidzić. Taka mentalność przeniknęła do Cerkwi”. Metropolita Hilarion poszukuje nowych form działania: organizuje wspólne spotkania dzieci prawosławnych z protestanckimi. „Mieniowcy” mają swoje centrum w Petersburgu, jednak – by włączyć się w naszą akcję – muszą mieć błogosławieństwo metropolity. Petersburski były metropolita Mielnikow był bardzo otwarty w przeciwieństwie do protodiakona Kurajewa (aktualnie przy patriarsze Cyrylu), który bardzo zazdrościł Mieniowi. Na moje pytanie, ile jest prawdy w informacjach zachodnich mediów, że na Syberii palono książki Mienia, powiedział, że tworzono mity wokół Mienia – że katolik, mason i żyd. Władyka na Syberii jest (był?) znanym konserwatystą. Rzeczywiście palono tam pisma Mienia, ale także Schemmana i Mindorfa z NY (John Meyendorff?). Zasadnie takiej postawy nie można przypisywać Cerkwi moskiewskiej jako takiej.

Głównym przedstawicielem Fundacji oraz dyrektorem Biblioteki Aleksandra Mienia w Moskwie jest Mirinin. Bardzo serdeczne pożegnanie. Otrzymałem na pamiątkę dyskietkę DVD *Father Alexander Men* (film).

Wieczorem na liturgii u franciszkanów obecny prawosławny duchowny, zaprzyjaźniony z franciszkanami, po studiach na Gregorianum, Dymitr Sizonienko, sekretarz odpowiedzialny za kontakty międzykościelne w Patriarchacie Moskiewskim. Po liturgii wspólna kolacja i długie wieczorne przyjaciół rozmowy. Stwierdził m.in., że już Maksym Wielki uczył o wcieleniu niezależnie od grzechu pierwotnego (wg Maksyma świat po to został stworzony, by Bóg się wcielił), a więc – Szkot przed Szkotem! Trzeba to sprawdzić. Powiedział też, że Lustiger, paryski kardynał, pochodził z polskich żydów (polskie korzenie).

W Petersburgu pracuje prawosławny duchowny Wiaczesław Charinow, ojciec duchowny w prawosławnym seminarium. On może przygotować referat o prawosławnych męczennikach XX wieku. Prorektorem Seminarium Duchownego w Petersburgu jest o. Włodzimierz Hułap. Warto wziąć pod uwagę także o. Georija Mitrofanowa, który jest historykiem Kościoła i pracuje w Komisji ds. Beatyfikacji. Interesujący jest Cmentarz Memorialny, gdzie franciszkanie mogą zorganizować modlitwy ekumeniczne.

17 VI 2010 – rozmowy z dr. Witalijem Zadwornym, dyrektorem redakcji *Encyklopedii katolickiej*. Przekazuję przypomnienie dr. E. Gigilewicza z lubelskiej *Encyklopedii katolickiej* o prośbie o hasło „Rosja” dla naszej encyklopedii, wskazując łącińskie hasła, które należałoby opracować w ostatnim tomie, deklaruję gotowość opracowania kilku haseł. Zapisuje sobie. Wybieram kilka książek dla Instytutu

Franciszkańskiego oraz Instytutu Mariologicznego Kolbianum. Będą przesyłać do IF informacje o nowościach edytorskich.

Z Kolą ustalamy: (1) Przygotuję dla jego wydawnictwa broszurkę z myślami św. Antoniego (polska wersja: św. Antoni radzi... *Lecieć w Jezusa*). Mam pracować nad powiększeniem tego wyboru. (2) Przygotuję do przekładu *Jak uprawiać teologię* (sprawa inkulturacji: usunąć zbędne polonika, proponować russica. (3) Przygotuję do przekładu moją *Mariologię syberyjską*, jednak bez przymiotnika „syberyjska”. Zaproponuję inny tytuł. Spróbuję wzbogacić tekst russicanami.

Jeśli chodzi o program V Forum, wyczyszczę swoje notatki i prześlę Koli. On priorytetowo załatwi sprawę z nuncjuszem. (Pozostawiłem Koli list do nuncjusza w wersji polskiej, by przetłumaczył i przekazał. Miałem pozostawić swój podpis *in blanco*. Tymczasem wyjechałem, zapominając o podpisie. Interesujące, jak inteligentny Kola rozwiąże problem).

PS: Dziękując się radością z narodzin *Jezusa Chrystusa w Rosji wczoraj i dziś*. Myślę o niniejszych zapiskach, swoistej kronice narodzin tej książki... Czy nie pełnią one funkcji swoistej jej recenzji (interesującej recenzji genetyczno-historycznej)?